

ICHKI ISHLAR ORGANLARI, TAYANCH PUNKTLARI, HAMKORLIK, HUQUQIY TA'MINLASH, JAMOAT XAVFSIZLIGI, HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI, MAHALLA, FUQAROLAR YIG'INI, JAMOATCHILIK NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI.

Nuriddinov Mustaf o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so'zlar: *ichki ishlar organlari, tayanch punktlari, hamkorlik, huquqiy ta'minlash, jamoat xavfsizligi, huquqbuzarliklar profilaktikasi, mahalla, fuqarolar yig'ini, jamoatchilik nazorati.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash hamda jamoatchilik nazoratini takomillashtirish masalalari ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilingan. Maqolada jamoat xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarliklar profilaktikasini samarali tashkil etish va fuqarolar bilan yaqin hamkorlikni rivojlantirishda tayanch punktlarining o'rni hamda ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ichki ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig'inlari, davlat va nodavlat tashkilotlari hamda jamoatchilik subyektlari o'rtasidagi hamkorlikning huquqiy asoslari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlari tahlil etilgan. Maqolada jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, profilaktika faoliyatini takomillashtirish va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish bo'yicha amaliy taklif hamda tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Ключевые слова: *органы внутренних дел, опорные пункты, сотрудничество, правовое обеспечение, общественная безопасность, профилактика правонарушений, махалля, сход граждан, общественный контроль.*

Аннотация: *В данной статье научно-правовым образом анализируются вопросы совершенствования сотрудничества, правового обеспечения и общественного контроля в деятельности опорных пунктов органов внутренних дел. В статье раскрывается роль и значение опорных пунктов в обеспечении общественной безопасности, эффективной профилактике правонарушений и развитии тесного взаимодействия с населением. Также рассматриваются правовые основы сотрудничества между органами внутренних дел, органами самоуправления граждан, государственными и негосударственными организациями, а также институтами общественности, анализируются существующие проблемы и механизмы их решения. В статье разработаны практические предложения и рекомендации по усилению общественного контроля, совершенствованию профилактической деятельности и внедрению современных методов управления.*

Keywords: *internal affairs bodies, support points, cooperation, legal support, public safety, crime prevention, mahalla, citizens' assembly, public control.*

Annotation: *This article provides a scientific and legal analysis of improving cooperation, legal support, and public control in the activities of support points of internal*

affairs bodies. The article highlights the role and importance of support points in ensuring public safety, effectively organizing crime prevention, and developing close cooperation with citizens. It also examines the legal foundations of cooperation between internal affairs bodies, citizens' self-government institutions, governmental and non-governmental organizations, and public institutions, as well as existing problems and mechanisms for solving them. Furthermore, the article develops practical recommendations and proposals aimed at strengthening public control, improving preventive activities, and introducing modern management methods.

KIRISH

Bugungi kunda jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish hamda jamoat xavfsizligini mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashishda ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan ichki ishlar organlari tayanch punktlari hududlarda xavfsizlikni ta'minlash, aholi bilan yaqindan ishlash va ijtimoiy muammolarni o'z vaqtida aniqlashda muhim amaliy mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Tayanch punktlari orqali profilaktika inspektorlari fuqarolar bilan bevosita muloqot olib boradi, huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlarini o'rganadi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha tegishli choralarni amalga oshiradi. Shu sababli tayanch punktlari faoliyatini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish va huquqiy ta'minlash tizimini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Hozirgi davrda jamoat xavfsizligini ta'minlash faqatgina ichki ishlar organlari zimmasidagi vazifa bo'lib qolmay, balki mahalla fuqarolar yig'inlari, davlat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, ta'lim muassasalari hamda keng jamoatchilikning hamkorligi asosida amalga oshirilmoqda. Chunki huquqbuzarliklarning oldini olishda aholining faol ishtiroki va jamoatchilik nazorati muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, mahalla instituti fuqarolar muammolarini chuqur bilishi va hududdagi ijtimoiy vaziyatni yaqindan kuzatib borishi bilan ichki ishlar organlari uchun muhim hamkor subyekti hisoblanadi. Mahalla raislari, yoshlar yetakchilari, xotin-qizlar faollari va profilaktika inspektorlari o'rtasidagi hamkorlik orqali muammoli oilalar, tarbiyasi og'ir yoshlar hamda ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslar bilan manzilli ishlash imkoniyati yaratiladi. O'zbekiston Respublikasida ichki ishlar organlari faoliyatini takomillashtirish, jamoat xavfsizligini ta'minlash va profilaktika tizimini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ichki ishlar organlari tayanch punktlarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, raqamli texnologiyalarni joriy etish, aholi bilan ishlash samaradorligini oshirish hamda jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, amaliyotda ayrim muammolar ham mavjud bo'lib, ular hamkorlik mexanizmlarining yetarli darajada samarali emasligi, jamoatchilik nazoratining sustligi, ayrim hollarda axborot almashinuvidagi kamchiliklar va profilaktik tadbirlarning tizimli tashkil etilmayotganligi bilan bog'liqdir. Bu esa tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik va jamoatchilik nazoratini huquqiy jihatdan yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli ichki

ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig'inlari va boshqa hamkor subyektlar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning huquqiy asoslarini mustahkamlash, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini rivojlantirish hamda zamonaviy boshqaruv usullarini amaliyotga joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash va jamoatchilik nazoratini takomillashtirishning nazariy hamda amaliy jihatlari ilmiy-huquqiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda jamoat xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklarning oldini olish tizimida ichki ishlar organlari tayanch punktlari muhim o'rin egallaydi. Tayanch punktlari hududdagi kriminogen vaziyatni nazorat qilish, fuqarolarning murojaatlari bilan ishlash, ijtimoiy muammolarni aniqlash hamda profilaktik choralarni amalga oshirishda asosiy bo'g'in sifatida faoliyat yuritadi. Ayniqsa, aholi bilan bevosita muloqot qilish va hududdagi vaziyatni chuqur o'rganish imkoniyatiga ega bo'lgan tayanch punktlari huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Shu sababli ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash va jamoatchilik nazoratini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri sanaladi. Huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda ichki ishlar organlarining boshqa davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari hamda jamoatchilik bilan hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning sabab hamda sharoitlari ko'pincha ijtimoiy muammolar bilan bog'liq bo'ladi. Shu bois mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash tashkilotlari, bandlik organlari va nodavlat notijorat tashkilotlari bilan uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish orqali hududdagi muammolarni manzilli hal etish imkoniyati yaratiladi. Ayniqsa, mahalla instituti aholi bilan yaqindan ishlashi va hududdagi har bir oilaning ijtimoiy holatini bilishi bilan profilaktika faoliyatida muhim hamkor hisoblanadi. Mahalla raislari, profilaktika inspektorlari, yoshlar yetakchilari va xotin-qizlar faollarining hamkorligi orqali muammoli oilalar, tarbiyasi og'ir voyaga yetmaganlar, ishsiz yoshlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar bilan individual ishlash imkoniyati kengayadi. O'zbekiston Respublikasida ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatini huquqiy jihatdan tartibga soluvchi bir qator normativ-huquqiy hujjatlar mavjud. Jumladan, "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun, "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun, "Jamoat xavfsizligi to'g'risida"gi Qonun hamda Prezident farmon va qarorlari ushbu faoliyatning asosiy huquqiy poydevorini tashkil etadi. Mazkur hujjatlarda ichki ishlar organlarining vakolatlari, profilaktika inspektorlarining vazifalari va hamkor subyektlarning mas'uliyati belgilab qo'yilgan. Shu bilan birga, amaliyotda ayrim kamchiliklar ham mavjud bo'lib, ular hamkorlik mexanizmlarining yetarli darajada samarali ishlamasligi, davlat organlari o'rtasida axborot almashinuvi sustligi va profilaktik tadbirlarning tizimli tashkil etilmayotganligi bilan namoyon bo'lmoqda. Shu sababli tayanch punktlari faoliyatida huquqiy ta'minlash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Avvalo, ichki ishlar organlari va hamkor subyektlar o'rtasidagi vakolat va majburiyatlarni aniq belgilash zarur hisoblanadi. Chunki ayrim hollarda vakolatlarning takrorlanishi yoki mas'uliyatning noaniqligi hamkorlik samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bundan tashqari,

zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish orqali hamkorlik samaradorligini oshirish mumkin. Masalan, hududdagi muammoli oilalar, nazoratdagi shaxslar va profilaktik hisobda turuvchi fuqarolar bo'yicha yagona elektron ma'lumotlar bazasini yaratish davlat organlari o'rtasidagi tezkor axborot almashinuvini ta'minlaydi. Bu esa profilaktika ishlarini samarali tashkil etish va muammolarni barvaqt aniqlash imkonini beradi. Jamoatchilik nazorati ichki ishlar organlari faoliyati ochiqligi va samaradorligini oshirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Fuqarolarning huquqbuzarliklarning oldini olishdagi faol ishtiroki, ichki ishlar organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratining kuchaytirilishi va ochiqlik tamoyillarining keng joriy etilishi aholining huquqni muhofaza qiluvchi organlarga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, fuqarolar yig'inlari va jamoatchilik vakillari ishtirokida hududdagi kriminogen vaziyatni muhokama qilish, profilaktik tadbirlarni rejalashtirish va amalga oshirilgan ishlar yuzasidan hisobot berish tizimini yo'lga qo'yish samarali natija beradi. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari tayanch punktlarida fuqarolar uchun ochiq muloqot maydonlarini tashkil etish, murojaatlarni elektron tarzda qabul qilish va jamoatchilik fikrini muntazam o'rganib borish ham muhim ahamiyatga ega. Tayanch punktlari faoliyatini takomillashtirishda profilaktika inspektorlarining kasbiy malakasi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish ham zarur hisoblanadi. Zamonaviy profilaktika inspektori nafaqat huquqiy bilimlarga, balki aholi bilan samarali muloqot qilish, nizolarni bartaraf etish va psixologik yondashuv ko'nikmalariga ham ega bo'lishi lozim. Shu sababli ichki ishlar organlari xodimlarini tayyorlash va qayta tayyorlash tizimida zamonaviy pedagogik usullar, psixologik treninglar va xorijiy tajribalarni keng joriy etish maqsadga muvofiqdir. Ayrim rivojlangan davlatlarda “community policing” tizimi asosida jamoatchilik va politsiya o'rtasidagi hamkorlik samarali yo'lga qo'yilgan bo'lib, unda fuqarolarning xavfsizlikni ta'minlashdagi faol ishtiroki muhim o'rin tutadi. Mazkur ilg'or tajribalarni milliy sharoitga moslashtirib qo'llash ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash va jamoatchilik nazoratini takomillashtirish orqali hududlarda tinchlik va osoyishtalikni mustahkamlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish hamda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish mumkin bo'ladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash va jamoatchilik nazoratini takomillashtirish bugungi kunda jamoat xavfsizligini ta'minlash hamda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tayanch punktlari hududdagi ijtimoiy vaziyatni o'rganish, aholi muammolarini aniqlash va ularni bartaraf etish orqali profilaktika faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim amaliy mexanizm sifatida xizmat qilmoqda. Ayniqsa, ichki ishlar organlarining mahalla fuqarolar yig'inlari, davlat va nodavlat tashkilotlari hamda keng jamoatchilik bilan uzviy hamkorlik qilishi hududlarda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlashda katta ahamiyat kasb etadi. Huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat xavfsizligini mustahkamlash faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati bilan

cheklanib qolmasdan, jamiyatning barcha qatlamlari ishtirokida amalga oshirilishi zarur. Shu sababli tayanch punktlari negizida davlat organlari, mahalla va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni mustahkamlash profilaktika tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, muammoli oilalar, tarbiyasi og'ir yoshlar, ishsiz fuqarolar va ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslar bilan manzilli ishlashda hamkorlikning muhim o'rni mavjud. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatining huquqiy asoslarini yanada takomillashtirish, hamkor subyektlarning vakolat va majburiyatlarini aniq belgilash ham amaliy samaradorlikni oshirish uchun zarur hisoblanadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali ichki ishlar organlari va boshqa hamkor subyektlar o'rtasida tezkor axborot almashinuvini yo'lga qo'yish, elektron ma'lumotlar bazalarini yaratish va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish profilaktika ishlarini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Bundan tashqari, jamoatchilik nazoratining kuchaytirilishi ichki ishlar organlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Fuqarolarning profilaktika tadbirlaridagi faol ishtiroki, jamoatchilik fikrini o'rganish va aholi bilan ochiq muloqotni yo'lga qo'yish orqali ichki ishlar organlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlash mumkin. Profilaktika inspektorlarining kasbiy malakasini oshirish, ularning aholi bilan ishlash, nizolarni bartaraf etish va psixologik yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish ham dolzarb vazifalardan biridir. Chunki zamonaviy profilaktika tizimi faqat huquqiy choralar bilan emas, balki ijtimoiy va psixologik yondashuvlar asosida samarali tashkil etilishi lozim. Xorijiy davlatlarning ilg'or tajribalarini o'rganish va milliy tizimga moslashtirib tatbiq etish ham ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Umuman olganda, ichki ishlar organlari tayanch punktlari faoliyatida hamkorlik, huquqiy ta'minlash va jamoatchilik nazoratini takomillashtirish orqali hududlarda xavfsiz va barqaror ijtimoiy muhitni shakllantirish, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda huquqbuzarliklarning oldini olish tizimi samaradorligini yanada oshirish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rustamboyev M.X. Huquqbuzarliklar profilaktikasi asoslari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
2. Ismoilov I. Ichki ishlar organlari faoliyatini tashkil etish. – Toshkent: Akademiya, 2021.
3. Abdurasulova Q. Jamoat xavfsizligini ta'minlashning huquqiy mexanizmlari. – Toshkent: Huquq, 2022.
4. Tojiyev F. Profilaktika inspektori faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.